

Erlend Loe
**KONIEC SVETA,
AKO HO
POZNÁME**

Doppler
sa vracia.
Domov

premedia

1. Doppler

Otec dvoch detí jedného dňa spadne v lese z bicykla a zrazu zacíti pokoj a harmóniu. Už ho neotravujú nekonečné detské pesničky zo synových rozprávok, myšlienky na novú kúpeľňu a výber správnej záchodovej misy. O to viac si však uvedomí smrť svojho otca. Rozhodne sa odsťahovať do lesa, kúsok od Osla. Postaví si stan, zabije losiu samicu a jej mláďa prijme ako svojho adoptívneho syna. Snaží sa žiť život lovca a zberača, kým nepochopí, že je závislý na pravidelnom prísune nízkotučného mlieka a čokolády Toblerone. To ho prinúti opäť nadviazať kontakt s ľuďmi.

2. Kamióny volvo

Voľné pokračovanie oblúbeného románu pokračuje tam, kde sme skončili, Doppler sprevádzaný malým losom a synom sa blížia k švédskej hranici. Humor tejto knihy okrem iného ťaží z večného porovnávania Švédska a Nórska, ale aj z dvoch nových postáv starého muža a ženy, ktorí celé desaťročia pestujú svoju antipatiu. Doppler na úteku od vlastnej rodiny stretáva nových zaujímavých ľudí a hrozí mu, že jedného dňa predsa len dospeje. Na otázku, ako naloží s touto výzvou, ešte lepšie odpovedá tretia časť jeho príbehov s názvom...

3. Koniec sveta, ako ho poznáme

This translation has been published
with the financial support of NORLA

Erlend Loe
KONIEC SVETA, AKO HO POZNÁME

Prvé vydanie

Copyright © Erlend Loe, 2015
© Cappelen Damm a. s., 2015
Preklad © Jozef Zelizňák, 2016
All Rights Reserved
ISBN 978-80-8159-361-1

«Accept the mystery.»

A Serious Man (Joel a Ethan Coenovci)

PRVÁ ČASŤ

Mesiace na borovici

Zavčas rána vyšiel Doppler z hlbokého lesa. Voda z roztopeného snehu ho radostne vítala a chochláče v kríkoch poskakovali od vzrušenia. Švitorili mu na pozdrav z celého hrdla, akoby čakali len naňho. Akoby bol ich mesiáš. Prešiel popri fabrikách, kde inštalatéri už inštalovali potrubia, popri obchodoch, kde konzumenti už s chuťou jedli prvé výrobky dňa, a popri materských škôlkach, kde deti tisli nošteky na okenné tabule, so záujmom sledujúc kráčajúceho bradatého chlapa. Prekročil tretí mestský okruh, potom prekrížoval druhý okruh aj vnútorný mestský obchvat a vstúpil do centra tohto zvláštneho hlavného mesta, ktoré málokto opustí bez toho, aby ho poznačilo, no aj tak sa každý napokon vráti.

Telom aj dušou mu lomcovala nervozita. Tak to chodí u človeka, ktorý strávil istý čas len v spoločnosti stromov, vody a losov a teraz sa vracia k ľuďom.

Keď odbočil do krátkej uličky, kde tak dlho býval, zacítil čosi ako optimizmus. Až by uveril, že sa teší. Teší sa na svoje deti. Určite vyrástli, veľa sa naučili. Neodvážil sa veriť (no v kútiku duše dúfal), že otec im chýba. Kiežby od túžby po ňom ochoreli a zaradili sa medzi problémovú mládež. Kiežby začali skúšať drogy a škola písala ustarostené správy úradu na ochranu detí, ktorý si následne predvolal mamu a pohrozil jej, že zasiahne. Teraz sa pôjdu deti zjašiť od radosti, že ho znovu vidia. A o pár dní, tak, aby to mama počula, vyhlásia, že sa konečne cítia ako kompletní ľudia.

Keď sa spoza zákruty vynoril jeho dom, Doppler prudko zastal. Snežnice mu zaklopkali do rytmu pa-

ličiek na indiánskom talizmane zavesenom na plecniaku. Niečo nie je v poriadku. To pochopil ihneď. Dom stál na svojom mieste, no farba sa zmenila. Toto bol vždy biely dom. Nejestvoval jediný dôvod, prečo by nemal byť naďalej biely. Doppler sa o tom so Solveig veľa rozprával. Priniesla mu katalóg farieb, dlho v ňom listovala. Doppler navrhol tmavozelenú. Urobil to veľmi opatrne, úmyselne tónom, ktorým jej naznačil, že to nie je preňho až také dôležité, hoci to pokladal za dôležité. Alebo čo tak jeden z matných čiernych odtieňov, veď začínajú byť moderné u solventných vrstiev obyvateľstva, ku ktorým sa chceme radiť. Solveig ho rezolútne odmietla spôsobom, ktorý mu dal najavo, že s ním vôbec nemieni diskutovať, lebo obaja vedia, že on nemá o farbách ani potuchy. Dom zostane biely, rozhodla. A tak sa aj stalo. A zrazu je modrý.

A nielenže bol modrý. Jeho modrosť svedčila o neochvejnom sebavedomí majiteľa, ako aj o viere v piliere finančných inštitúcií a spoločenských štruktúr. Modrá farba domu nereprezentovala rodinu, ako ju poznal, a ani sa k nej nehodila. Ani náhodou. Posledné metre prešiel pomaly a mimoriadne opatrne. Z modrej farby akoby sálala odstredivá sila, čo bránila votrelcovi priblížiť sa. Nechápal. Veď nie je votrelec. Azda má právo priblížiť sa k vlastnému domu bez tohto rušivého pocitu odcudzenia.

Ešte nevedel, čo farebný šok znamená, no inštinktívne chápal, že veštlí niečo zlé a osudové. Obchádzali ho mdloby. Uvedomil si, že bude potrebovať čas, kým sa ukáže rodine. Ak tam ešte vôbec bývajú. Bol by ochotný uveriť, že sa presťahovali na neznámu adresu a dom namaľovali namodro iní ľudia. To by všetko vysvetlilo. Iní ľudia sa môžu rozhodnúť namaľovať dom namodro. Moja rodina nie. Moja rodina je iná.

Našťastie, v oknách sa nesvietilo. Inými slovami, ak

tu Solveig s deťmi ešte býva, Solveig je nepochybne v práci a deti v škole. Stlačil zvonček a ukryl sa za roh, odkiaľ sledoval vchodové dvere. Nikto neotváral. Trochu sa upokojil. Napriek otrasnej farbe domu sa začínal tešiť z návratu. Napokon, v tomto dome prežil roky plné intenzívnych zážitkov. Narodili sa mu deti, staral sa o ne, plakal aj sa smial, žil naplno a žal veľa úspechov. Kedysi bol poriadny chlapík! Nepoznal slovo *nedá sa*. Sálala z neho istota, vedel sa obracať, bol udatný a nezriedka veselý a veľmi spoločenský. Nevedel, čo je choroba, nevynechal jediný deň v práci, kolegovia mu závideli jeho šikovnosť. Patril k ľuďom, ktorí z rukáva sypú správne slová na pracovných večeriach, na seminároch, v situáciách, keď si kolega robí starosť o svoje choré dieťa. Pár kontrolných otázok a hneď potom slová, čo chlácholia. Nie, nejde o zápal mozgových blán. Vedel určiť správnu diagnózu, hoci nebol lekár. Taký bol človek! Pojem *skvelý* ani zďaleka nepokrýval jeho vtedajšie ja. Bol najlepší. Bol jednoducho dokonalý. Žil v bubline, ktorej sa starosti bežného sveta netýkali. Jednoducho nejestvovali. Každé ráno čítal v novinách o problémoch iných ľudí. A vrtel hlavou. Len si to predstav! Neverím. Také čosi. Bolo mu ľúto ľudí. Súcitil s chudákmi, ktorí si pokazili život nedostatkom sebaovládania, nedostatočnými znalosťami, smolou, hlúposťou, zvedavosťou, túžbou alebo rôznymi kombináciami uvedeného.

S odstupom času vnímal svoj život inak, no vtedy ho žil tak naplno, že si ani neuvedomil, ako stráca pojem o rýchlosti. Muselo sa to stupňovať niekoľko rokov. Už si nepamätal detaily, no v istom okamihu jeho života sa mu začínali strácať obrisy. Rýchlosť a spokojnosť s vlastným ja pomaly, ale isto rozmazali svet okolo neho, ľudia ani udalosti napokon nemali jasné línie, všetko mu splynulo. Naďalej robil to, čo sa od neho očakávalo. Chodil do práce, plnil si úlohy doma,

vodil deti do školy a do škôlky, venoval sa voľnočasovým aktivitám, priateľom, tréningu, dovolenkám, darčekom, prejavoval empatiu aj pozornosť. Neustále bol o hlavu vpred. Až kým z ničoho nič nebol.

Čo keby sa tam znovu dostal! Čo keby opäť dobyl každú z týchto barikád, na ktorých kedysi stál neohrozený? Už pochyboval, či sa mu to podarí. A tak sa musel uspokojiť s vedomím, že kedysi bol najlepší v celej štvrti.

Chcel a aj nechcel sa tam vrátiť. Uvedomoval si, že život je pestrejší, než si vtedy myslel. Tie intenzívne roky neboli celkom bezproblémové. Vysoké tempo mu vytrhlo z rúk opraty. Teraz si to už uvedomoval. Ale aj tak sa mu v záhrade vrátili spomienky. Tu kedysi stálo Norino pieskovisko. Keď ho staval, musel odstrániť veľký červeno-biely ružový ker, ktorého korene sa ťahali do všetkých strán. Požičal si malý bager, veru, aj na to si trúfol. Teraz na to spomínal s úsmevom. Vtedy sa ničoho nebál. Ak narazil na prekážku, stihol ju prekonať skôr, než sa stala reálnym problémom. Bager mu dovezli priamo k domu, pracoval s ním celú sobotu, Solveig a dvojročná Nora mu mávali z veľkého okna v obývačke. Ešte pred záverečnou stihol zájsť do obchodu, nakúpiť materiály odolné počasiu, kovové konzoly a vhodné skrutky a celú noc majstroval vo svetle pracovnej lampy. A myslíte si, že keď Nora v nedeľu ráno vstala, pieskovisko nebolo hotové? Šťastná dcérka sa v ňom hrala celé hodiny. Solveig ho objala a šepkala mu do ucha, že je najlepší otec na svete. Napokon, mala pravdu.

Norina hojdačka ešte visela, hoci trochu nakrivo. Konár starej jablone ju neudržal. Doppler prešiel dlaňou po kovovej tyči, na ktorú vešal búdky pre vtáčky. Zmizli. Očividne sa mu nepodarilo sprostredkovať lásku k vtáčikom ďalším generáciám. Ani Solveig nezdieľala jeho vrúcny cit pre tieto malé stvorenia. Pok-

ladala ich za otravné a špinavé. Nevedia sa postarať o seba? Veď sú predsa dielom prírody a mali by byť schopné zohnať si vlastnú potravu. Nikdy sa nezmierila s touto ich závislosťou od ľudí, s ich vtieravosťou. Nový záhradný nábytok mu ťahal oči. Stiahol igelit a odhalil plynový gril veľký ako trabant. Piecka na pizzu bola škaredá a vôbec sa sem nehodila. Pripadal si ako v nejakom lacnom letovisku na Kanárskych ostrovoch. Čo to má byť? Modrý dom a vulgárne záhradné rekvizity. Musí zistiť, čo sa tu deje. Vrátil sa k poštovej schránke, aby objasnil všetko raz a navždy. Predtým len prešiel popri nej, oslepený optimistickou, no chorou modrou.

Z poštovej schránky zmizlo jeho meno, *Andreas Doppler*. Nielenže ho prečiarkli, celkom ho odstránili. Ktosi si dal prácu so strhnutím všetkých písme-
niek od firmy Letraset. Museli použiť vreckový nožík, uvedomil si Doppler. Nieкто si dal záležať. Na mieste, kde predtým stálo: *Nora, Gregus, Bjørnstjerne, Solveig a Andreas Doppler / Rohdeová*, teraz čítal: *Nora, Gregus, Bjørnstjerne, Solveig (dlhá medzera) Rohdeová*.

A pod tým, o čosi väčším písmom a kapitálkami: *EGIL HEGEL*.

Egil Hegel? Kto je, do riti, Egil Hegel? Vzdala sa azda Solveig Dopplera a len tak poľahky začala žiť s novým chlapom? Nemá človek právo venovať sa dva či tri roky vlastnému rozvoju a životne dôležitým úvahám? Stačí, aby sa človek na chvíľu vzdialil a žena sa mu môže kurviť a užívať si, čo jej srdce ráči? Je Solveig, s ktorou Doppler roky zdieľal život aj posteľ, v konečnom dôsledku len obyčajná pobehlica?

Doppler sa zdráhal zmieriť s krutým objavom. Zmätočné signály ľudí, pred ktorými kedysi utiekol, sa teraz naňho vrhli a chytili ho do zveráku. V lese takéto signály nepoznal. Tam sa cítil bezpečne. Dlhý pobyt v lese mu umožnil utiecť pred ľudskými signálmi. No signály tým nezmizli. Celý čas naňho striehli. Zákerne do špiku kostí sedeli tíško ako myšky, aby sa naňho vrhli, keď bude po svojom návrate najzraniteľnejší. Zabudol, aké vedia byť mätúce. Ľudia niečo chcú, potom chcú presný opak, a potom predsa len čosi štvrté. A napokon sa urazia, lebo človek nepochopil, že chceli čosi celkom iné. Oveľa jednoduchšie je rozumieť losom. Chcú žrať, chcú oddychovať, žiadne čáry-máry. Dopplera striaslo. Vydesený sa zadíval na veľký modrý dom, ktorý sa mu naraz tak odcudzil. Oči mu zaliala nejaká tekutina, dom sa mu rozmazával, strácal obrysy. Zmenil sa na neurčitý modrý objekt. Pripomínal veľrybu, čo sa jedno tiché popoludnie koncom leta preplaví okolo človeka, ktorý si dopriava ranný kúpeľ v presvedčení, že je sám. Zadychaný odkrival k borovici na kraji záhrady. Cítil potrebu zachytiť sa o čosi pevné. Nech je to čokoľvek, len nech to nie je

modré. Dlho sa opieral o veľký strom. Zahmlilo sa mu pred očami, naplo ho na vracanie. Prekvapilo ho to. Nezvykol vracat' len tak pre nič za nič, očividne však dosiahol ten bod, keď nemal na výber. Počas rokov v lese si očividne nestihol vybudovať toleranciu voči ľudským signálom. Nebol to návrat domov podľa jeho predstáv. Minúty plynuli. Ďalej sa triasol, musel si sadnúť. Položil si plecniak vedľa seba na zem, oprel sa chrbtom o strom, odvrátil tvár od domu. Tak sedel neschopný utriediť si myšlienky a vôbec sa nestaral o to, že mu vlhká hlina zmáča nohavice. Po chvíli – nevedel, ako dlho tak sedel – zareagoval na známy zvuk. Bránka zavzrgala ako kedysi. Stará mosadzná bránka, ktorú natrel načierno v ten rok, keď kúpili dom. Pánty vřzjali už vtedy. A keď ich namazal, o chvíľu vřzjali zasa. Taká to bola bránka. Stará ako svet, aj tak oveľa krajšia než kopa iných vecí, čo sa dajú kúpiť. Doppler si rýchlo kľakol a vyzrel spoza borovice. Pri schránke stál dohľadka oholený chlap v čiernych legínach, v bežeckej bunde, v bežeckej čiapke, v bežeckých teniskách, v bežeckých rukaviciach a s bežec-kými hodinkami. Vyberal schránku. Bol spotený do nitky a tváril sa veselo ako kura, keď listoval v pošte. Podišiel ku košu na papier pri plote a hodil doň pár nevyžiadaných listov na lesklom papieri. Potom zamieril k dverám. Naučeným pohybom si zhodil malý plecniak a vytiahol kľúče, zachytené k plecniaku skobou so značkou auta. Doppler pochopil. Toto je Egil Hegel. Nepochybne, Egil Hegel. Vyzeral presne ako chlap, ktorému by pobehlica Solveig podľahla. Muž, ktorý má v živote poriadok. Vo svojom hviezdnom období nebol Doppler iný. Hegel bol však ešte lepšie trénovaný a neprístojne pozitívny. Ako pes.

Ako veselý pes, ktorý nevie, čo je skutočný život.

Žiaľ, Egil Hegel patril k mužom, ktorých svet označuje slovom pekní. Mal až iritujúco rovné črty tvá-

re. Bol dokonale symetrický. Všetko, čo sa nachádzalo na jednej jeho polovici, našiel aj na druhej polovici. Ženské mozgy bažia po symetrii. Doppler si spomenul, že to kdesi čítal. Sú naprogramované na hľadanie symetrie. Asymetria ich odpudzuje. Pri symetrii sa im spúšťa ovulácia. Keď vidia chlapa ako Egil Hegel, chcú sa ihneď páriť. Kurva. Doppler si s hrôzou uvedomil, že v modrom nevestinci dochádza k páreniu.

Inštinkt mu radil, aby vyskočil spoza stromu, zho-
dil Egila Hegela na zem a zahryzol sa mu do krku. No Dopplerovi predkovia neprešli vývojom, čo trval tisíce rokov, zbytočne. Preto pochopil – ak nie hneď, tak minimálne dosť rýchlo – že boj s Egilom Hegelom bude beh na dlhé trate. Vražda by sa minula účinkom.

Man Down. Rum pa pa pam, Rum pa pa pam.

Nie. Tu pomôže len lešť.

Ak je tu Egil Hegel doma natoľko, že sa bude sprchovať vo veľkej kúpeľni na prízemí, znamená to, že celkom prevzal Dopplerov život aj funkciu. V tom prípade je zmena zavŕšená. Hladko vkĺzol do úlohy muža v dome a bude zložitú ho opäť vytlačiť. Ak sa bude sprchovať hore, v kúpeľni, kde sa sprchujú návštevy, jestvuje ešte nádej, uvažoval Doppler. Musí zistiť, aká je pravda. Preto si ako vojak kľakol na kolená a lakte a začal sa plaziť po zmrznutej tráve k dvom oknám v severozápadnom rohu – teraz modrého – domu. Nazrel dnu. A naozaj. Egil Hegel sa s chuťou sprchoval vo veľkorysom sprchovom kúte bez závesu, ktorý postavili pred desiatimi či jedenástimi rokmi z Dopplerovej iniciatívy. Všetko bolo na svojom mieste, nič sa nezmenilo. Až na prítomnosť tohto cudzieho, nahého Egila Hegela. Fyzicky bol vo forme, ploché brucho, štíhle, šlachovité ruky bežca. Tento chlap behá veľa a často. Nepatrí k tým, čo odbehnú štyri celé tri kilometra a hneď ohlasujú na facebooku a twitteri, že odbehli štyri celé tri kilometra. Egil Hegel bol skutočný bežec. Nepochybne áno. Aj pri chôdzi dopadal na zem prednou časťou nohy ako pračlovek. Tento muž bol stvorený pre beh. Doppler si všimol, že aspoň pohlavný orgán má menší od Dopplera. Je tenší aj kratší, chvalabohu. Keď sa doň nahrnie krv, môže prichádzať k istým lokálnym variáciám, ale aj tak. Egil Hegel pôsobil ako mierny a priateľský človek. Za iných okolností by mohli byť s Dopplerom priatelia. No za týchto okolností bude musieť zmiznúť. Doppler si sľúbil, že nezažmúri oka, kým sa Egil Hegel nepo-

berie kade-ľahšie. Teda, nie doslovne, konštatoval po krátkej úvahe. Bude si musieť aj pospať. Bez toho to nejde. Veru, nedostatok spánku by sa mu rýchlo vypomstil. Človek musí spať.

Doppler strávil zvyšok dňa za borovicou. Sledoval, ako sa celá jeho rodina postupne vracia domov. Najprv Gregus. Vyrástol. Malý školák spokojne prešiel bránkou, aktovka mu visela na jednom pleci. Dopplera potešilo, že ho znovu vidí, no nepáčilo sa mu, že pôsobí tak v pohode. Keď sa otec neukáže tri roky, synovi sa nepatrí tváriť sa, že nič. Gregus otvoril dvere a ešte z prahu zakričal veselé *ahoj*. O chvíľu sa v obývačke zmenilo svetlo a Doppler usúdil, že Gregus sa usadil pred televízorom, ako sa to od dnešných detí očakáva. O chvíľu sa zjavila Solveig s Bjørnstjernem. Ruka v ruke sa pomaly šuchtali k domu a o niečom sa zhovárali. Solveig zaklonila hlavu a zasmiala sa na čomsi, čo Bjørnstjerne povedal. Jej nákazlivý smiech sa niesol až k Dopplerovi a pripomenul mu, ako ju mal rád. Nikdy nechcel opustiť Solveig. Utekal pred jej signálmi, čo mierili na všetky strany. Egil Hegel bol zrejme majster v lúštení ľudských signálov. Nepochybne čítal v Solveig ako vo veľkej knihe písanej veľkými písmenami. Neustále ju ľstou prevracal na chrbát.

Inak, Bjørnstjerne pôsobil ako super chalan. Doppler zacítil hrdosť, že má syna, ktorý rozosmeje svoju mamu aj v bežný deň cestou domov zo škôlky v zelenej kombinéze. Zmizli v modrom dome a Dopplerovi sa čoraz menej páčil koncept ich spoločného bývania, ľudí v dome a Egila Hegela. Keď sa zamyslel, uvedomil si, že Egil Hegel musí byť poriadne nadržaný. Predstavoval si, ako si so Solveig vymieňajú ukradomky pohľady, občas sa dokonca pobožkajú v prísľube dlhšieho telesného kontaktu, keď si deti ľahnú. Nadržaný Egil

Hegel vyšiel predsa len nedávno zo sprchy a nepozná zábrany. To platí inak pre všetkých bežcov, pokúšajú sa uniknúť pred túžbou, no končia s takým vytrénovaným telom, že pokladajú každé vynechanie sexu za urážku. Solveig vyrazila Dopplera zo svojho srdca a pustila do domu príšeru.